

Prentenboeken bij deugden

Voorwoord

Als je er bewust op let, dan zul je merken dat in alle (prenten)boeken deugden voorkomen. De hoofdpersonen (vaak dieren!) hebben dikwijls uitgesproken karakters: ze zijn bijvoorbeeld gierig (ze hebben moeite met vrijgevigheid) of heldhaftig (ze tonen creativiteit, moed of zelfvertrouwen).

- In de context van een verhaal wordt de betekenis van een deugd helder.
- Voorlezen en samen over een verhaal praten, prikkelt de fantasie en ontwikkelt het taalgevoel.
- Kinderen kunnen zich in de karakters van een boek inleven.
- Ze horen hoe je iets uitspreekt en met welke klank of toon je iets zegt.
- Je kunt moeilijke woorden met voorbeelden verduidelijken en verbanden leggen met gebeurtenissen in het eigen leven.
- Kinderen gaan deugden herkennen en benoemen, en op eigen deugden reflecteren.
- Zeker ook belangrijk: je beleeft samen veel plezier aan interactief voorlezen.

Voor je ligt een verzameling van prentenboeken die heel mooi te gebruiken zijn om kinderen kennis te laten maken met deugden. De meeste boeken zijn prentenboeken voor kleuters. Vaak blijken die ook leuk voor oudere kinderen en zeker als je ze bewust inzet om aan deugden te werken. Je wordt op weg geholpen met lessuggesties, tips en activiteiten.

De verzameling is ontstaan door boekentips die ik kreeg van ouders, leerkrachten en kinderopvangmedewerkers. Dankbaar ben ik met de aanvulling van Wendy Uyttersprot, Carola de Reus, Renate Tjerkstra, Yvonne Mulder- de Jong en Sara Madder. Zij zijn zelf gek op prentenboeken en vinden het zinvol om deugden bij hun werk met kinderen en volwassenen te gebruiken. Kijk voor meer prentenboekentips in Het Deugdevriendjes Doeboek en Het Deugdenspel Doeboek, beide uitgaven van Uitgeverij ACT on Virtues.

Kijk op www.virtuesproject.nl ook voor diverse andere leuke lesmaterialen die je kunt downloaden en printen, zoals de in deze boekentips genoemde Deugdevriendjes kleurplaten en patronen voor handpoppen.

Je mag deze boekentips met iedereen delen. Het motto van Uitgeverij ACT on Virtues is:

Let it ripple!

Met vriendelijke groet,
Annelies Wiersma
Uitgeverij ACT on Virtues

Boekenlijst

TITEL	DEUGDEN
Behulpzaam zijn	behulpzaamheid, assertiviteit, dankbaarheid, samenwerking
Coco kan het!	moed, zelfvertrouwen
De Moedhoed	moed, zelfvertrouwen
Draakje Durf en de drakenadem	moed, kracht, zelfvertrouwen
Een heel gewoon hondje	vertrouwen
Fiet wil rennen	geduld, behulpzaamheid, doorzettingsvermogen, creativiteit
Geduld hebben – Ik wil het nu	geduld, vastberadenheid, rekening houden met, verantwoordelijkheid, creativiteit, vreugde
Gestrikt	geduld, concentratie, doorzettingsvermogen, zelfvertrouwen
Gewoon zoals je bent	dankbaarheid, tevredenheid (zelfvertrouwen)
Hé, wie zit er op de wc	geduld, assertiviteit
Het lichtje van Edison	enthousiasme, verwondering
Ik voel me ongeduldig	geduld, vastberadenheid, verdraagzaamheid, begrip, doorzettingsvermogen, behulpzaamheid
Ik wil de maan	zelfbeheersing en eerbied (zie lessuggestie) doorzettingsvermogen, moed, vastberadenheid

TITEL	DEUGDEN
Kikker is kikker	tevredenheid, uitmuntendheid
Kikker is ongeduldig	geduld, vertrouwen, concentratie
Kleine blauwe truck	behulpzaamheid, vriendelijkheid
Pezzettino	doelgerichtheid, geduld, vastberadenheid, vertrouwen, vreugde, zelfvertrouwen
Rupsje Nooitgenoeg	doorzettingsvermogen, vastberadenheid, matigheid, tevredenheid
Samen kunnen we alles	samenwerking, behulpzaamheid, ijver
Ssst! De tijger slaapt	rekening houden met, behulpzaamheid
Ssst! We hebben een plan	geduld, doelgerichtheid, doorzettingsvermogen
Toverdruppels	inlevingsvermogen, mededogen, begrip, vertrouwen
Trol	verwondering
Tweeling	verbondenheid, diversiteit
Twee vechtende eekhoortjes	vriendschap – vrijgevigheid – samenwerking

Zoeken op deugd

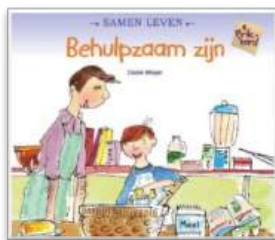
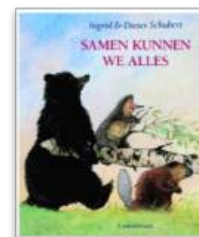
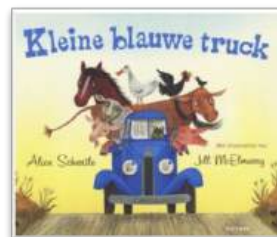
Assertiviteit

Begrip

Behulpzaamheid

Concentratie

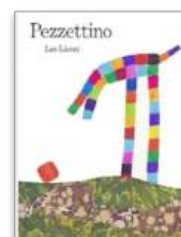
Creativiteit

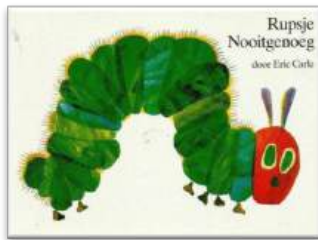
Dankbaarheid

Doelgerichtheid

Doorzettingsvermogen

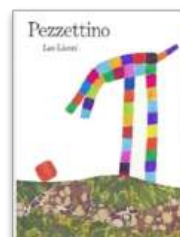
Eerbied

Enthousiasme

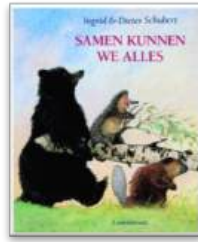
Geduld

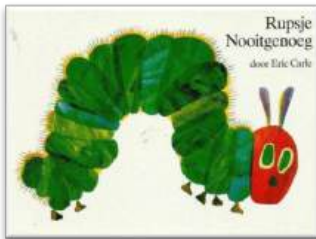
Inlevingsvermogen

IJver

Matigheid

Mededogen

Moed

Hieronder vind je nog meer boeken om 'moed' te oefenen:

- Kikker is bang
- Bang mannetje
- De Grote Gevaarlijke Grompel
- De Gruffalo
- Het boek van grote angsten
- Ik ben niet bang in het donker

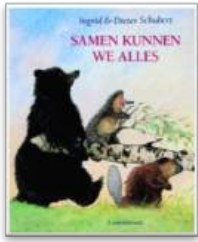
Kracht

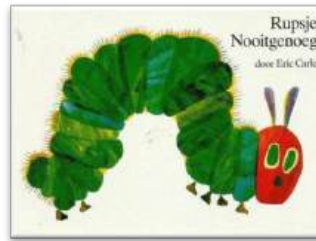
Rekening houden met

Samenwerking

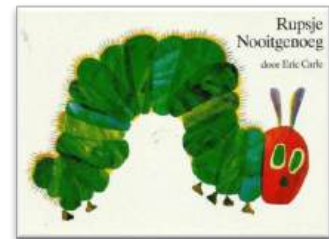
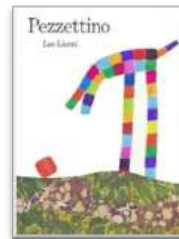
Tevredenheid

Uitmuntendheid

Vastberadenheid

Verantwoordelijkheid

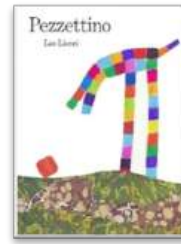
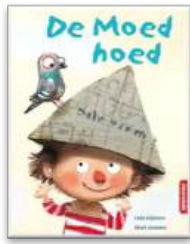
Verbondenheid

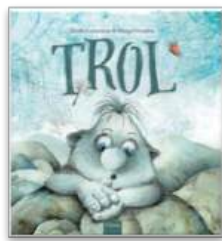
Verdraagzaamheid

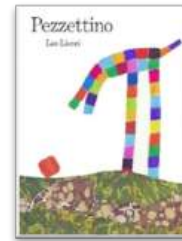
Vertrouwen

Verwondering

Vreugde

Vriendelijkheid

Vrijgevigheid

Zelfbeheersing

Zelfvertrouwen

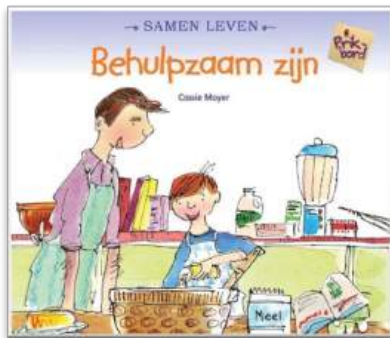
Behulpzaam zijn

---

lesbrief door Annelies Wiersma

behulpzaamheid, assertiviteit, dankbaarheid, samenwerking

Korte omschrijving

auteur: Cassie Mayer
illustrator: Mark Beech
ISBN: 9789055666669
uitgeverij: Corona / Ars Scribendi
geschikt voor: 4 - 8 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 11,00

Waarover gaat het verhaal?

Waarom is het belangrijk om behulpzaam te zijn? De boeken in deze serie (er zijn er meer, ook over bijvoorbeeld beleefdheid, eerlijkheid en verantwoordelijkheid) laten kinderen zien wat belangrijke waarden zijn in onze samenleving. Prima boeken, die aandacht schenken aan de sociale vaardigheden: thuis, op school of op de kinderopvang.

De auteur en illustrator laten jonge kinderen aan de hand van speelse en betekenisvolle illustraties kennismaken met behulpzaam zijn en waarom helpen belangrijk is. Er worden tal van eenvoudige voorbeelden gegeven over vormen van behulpzaamheid. Vrijwel elke pagina is op dezelfde manier vormgegeven: onderaan de bladzijde staat telkens één zin tekst in groot lettertype, die ondersteund wordt door illustratie.

Achter in het boek is een nadenkpagina opgenomen. Hier staan vragen zoals: 'Hoe kun jij behulpzaam zijn?'. Ook vind je er een verklarende woordenlijst, informatie voor ouders en leerkrachten, én tips voor boeken met eenzelfde thema.

Deugdenvragen

Praat met kinderen over de voorbeelden in het boek. Zijn ze ook weleens behulpzaam? Waarbij helpen ze graag? Waarbij helpen ze niet zo graag? Hoe vraag je om hulp? Hoe bedank je voor hulp?

Lessuggesties

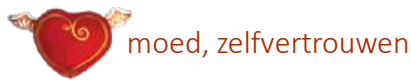

- Speel enkele rollenspellen waarbij kinderen afwisselend hun behulpzaamheid kunnen tonen, om hulp vragen en hulp aanvaarden (dankbaarheid tonen). Denk aan situaties zoals bijvoorbeeld: opruimen, de deur open houden, iets groots of zwaars samen tillen, als iets is gevallen het oprapen en aangeven, ...
- Vraag hoe het voelt om geholpen te worden? Wil je altijd geholpen worden, of wil je ook wel eens iets zelf doen? Hoe kun je aangeboden hulp vriendelijk afslaan? Hoe accepteer je dat, als je hulp wordt afgeslagen (de deugd rekening houden met... de wens van de ander ... kan hierbij helpen).
- Thuis kun je kinderen laten helpen met tafeldekken, groente snijden, planten water geven, noem maar op. Ze doen het graag. Jong geleerd, oud gedaan ;-)
- In het boekje vind je meer leuke tips, o.a. om een 'helpschema' te maken. Erg leuk en nuttig. Kinderen leren van 'mogen' meehelpen ook verantwoordelijk zijn, ze ont-wikkelen zelfvertrouwen, attentheid, vreugde (van iemand plezier doen of geholpen worden) en nog veel meer deugden!
- Het is ook leuk om na te denken welke deugden je zelf inzet, als ouder, leerkracht... als je je kind(eren) laat meehelpen. Bijvoorbeeld geduld en flexibiliteit.

Coco kan het!

---

lesbrief door Annelies Wiersma

Korte omschrijving

auteur: Loes Riphagen
illustrator: Loes Riphagen
ISBN: 9789025771928
uitgeverij: Gottmer
geschikt voor: 3-12 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 14,99 (er komt ook een miniversie uit)

Waarover gaat het verhaal?

Het is tijd voor de kleine Coco om haar vleugeltjes uit te slaan. Alle andere babyvogeltjes zijn al uitgevlogen. Maar voor Coco is dat zo makkelijk nog niet. Wat nou als ze heel hard valt? Maar als ze de sprong waagt, zou ze ook nieuwe vriendjes kunnen maken. Gelukkig heeft Coco een wijze moeder die haar precies het zetje geeft dat ze nodig heeft. Coco kan het! Een prachtig verhaal over het uitslaan van je vleugeltjes, moed verzamelen en meer kunnen dan je denkt.

Deugdenvragen en tips

Coco wil iets proberen dat ze nog nooit eerder gedaan heeft. Door hierover met kinderen in gesprek te gaan, vertaal je de belevenissen van een babyvogel naar hun eigen ervaringen. Onderstaande gesprekspunten kunnen hierbij helpen.

Je kunt de handpoppen Mo Moed of Zola Zelfvertrouwen de vragen laten stellen, vaak verhoogd het de concentratie bij kinderen als de handpoppen tot hen spreken.?

- Wat vindt Coco spannend? Wat durft hij niet zo goed?
- Wat maakt het vliegen zo spannend voor hem? Kun je Coco's angst begrijpen?
- Wat zou er gebeuren als Coco NIET probeerde te vliegen? Of als zijn mama hem geen zetje had gegeven? Hoe zou de rest van het verhaal er dan uitzien?
- Wat heb jij voor nieuws geprobeerd? Hoe voelde dat?

- Hoe helpt mama Coco? En hoe helpt ze nog meer? (ze geeft niet alleen wijze raad, maar ook een 'schop onder haar kont')
- Heeft je mama, papa of juf jou ook wel eens een zetje gegeven?
- Wat zou jij doen om Coco te helpen?
- Wat heb je nog niet geprobeerd, omdat je het nog niet durfde? Wat zeg je dan tegen jezelf? (hoe kun je jezelf een zetje geven?)
- Coco zegt tegen zichzelf 'als het lukt, dan...' en 'als het niet lukt, dan...'. Helpt dat, denk je?
- Wat zou je tegen iemand in de klas zeggen die iets niet durft?
- En wat zou je tegen iemand zeggen die iets nieuws te leren heeft?

Extra lessuggesties:

COCO GAAT VLIEGEN!

- Maak een parcours zodat kinderen kunnen klimmen, klauteren en springen. Stimuleer motorische en emotionele ontwikkeling (laat kinderen het zelfstandig afleggen en voelen wat ze durven, laat ze zelf eventueel om 'een zetje' van Mo Moed of Zola Zelfvertrouwen vragen). Gebruik bijvoorbeeld een bank (overheen klimmen), pionnen (slalommen), hoepels (springen), glijbaan of schommel (afglijden, onderdoor kruipen).
- Gebruik deugdentaal: 'Moed kan je helpen het te proberen', 'Het is ook moedig als je voorzichtig bent en niet teveel risico neemt', 'Je bent eerlijk dat je het spannend vind, het is moedig dat te zeggen', 'Wat kan je zelfvertrouwen geven / wat kan een klein stapje zijn om het te proberen?', 'Voel je al dat je het kan?', 'Heb je een zetje nodig?', 'Geloof je nu dat jij het ook kan?'
- Tip: Doe het parcours een keertje voor. Benoem wat je allemaal tegenkomt. Maak het parcours moeilijker of makkelijker door onderdelen eerst weg te laten. Geef kinderen 'vleugels' (kant-en-klaar te koop, van papier of schmink de kinderen als Coco).

WAT KAN COCO NOG MEER!

- Lees het boek nog een keer voor. Bedenk wat Coco nog meer zou kunnen. Kan jij ook dansen, of zingen? Zing en dans met de liedjes uit de bijlage.
- Stimuleer de kinderen om zelf bewegingen te maken.
- Doe de 'Coco Jump': teken met stoepkrijt pootafdrukken van een vogel (een parcours, waarbij kinderen telkens naar voren en opzij moeten springen). Als alle kinderen de baan hebben afgelegd kunnen jullie nog een keer zingen of dansen.

De Moedhoed

---

lesbrief door Annelies Wiersma

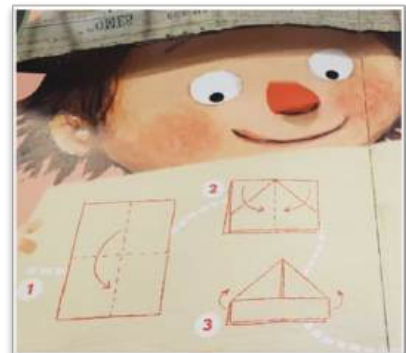
Korte omschrijving

auteur: Lida Dijkstra
illustrator: Mark Janssen
ISBN: 978 90 437 0486 1
uitgeverij: Mareta (eerder uitgebracht bij Moon)
geschikt voor: alle leeftijden
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 15,90

Waarover gaat het verhaal?

Mees is bang voor een heleboel dingen. Daar weet opa iets op: hij vouwt een papieren hoed voor Mees, die zal zorgen dat hij niet meer bang is. En het werkt! Mees is zelfs niet meer bang voor de krokodil onder zijn bed als hij de hoed op heeft. Sterker nog: hij helpt de krokodil om minder bang te worden. Lida Dijkstra schreef een herkenbaar verhaal voor alle kinderen die weleens een beetje bang zijn. Achter in het boek vind je een vouwschema om je eigen Moedhoed te vouwen.

Deugdenvragen

- Lees het boek voor en vertel kort de strekking van het verhaal.
  - Mees is bang voor allerlei dingen.
  - Opa maakt een Moedhoed voor Mees.
  - Door de Moedhoed is Mees niet meer bang.
- Wie weet wat 'moed' betekent?
Laat kinderen eerst antwoord geven. Lees daarna het deugdenkaartje voor.
- Mees is bang voor de harige hond die zo hard blaft en voor duiven die fladderen. Ben jij weleens bang voor honden, duiven of andere dieren?

- Wat kun je bedenken om niet of minder bang te zijn?
- Mees is bang voor het geroffel in het grote gebouw. Waar komt het geroffel van-daan? Mees is ook bang voor gekleurde strepen die in het donker door zijn raam naar binnen schijnen. Waar zouden de strepen vandaan komen?
- Zijn er 'vreemde' dingen die jij eng vindt? Zijn dat 'echte' dingen? Zou er echt een krokodil onder het bed van Mees zitten?
- Benoem bij kinderen dat het moedig is eerlijk en open te zijn waar je bang voor bent.
- Bespreek ook dat moed betekent dat je geen onnodige risico's neemt. Bespreek het woord 'risico' (zie het deugdenkaartje).
- Wat is een 'Moedhoed'?

Lessuggesties

Maak samen een Moedhoed (of voor ieder kind een Moedhoed) met de instructie achterin het boek. Op YouTube staan ook filmpjes met uitleg hoe je een Moedhoed maakt. Vraag:

- Wat durfde Mees allemaal wel met de Moedhoed op?
- Waar zou jij de Moedhoed voor kunnen gebruiken?

Verteltafel

- Verzamel samen met de kinderen afbeeldingen, voorwerpen of foto's mee van dingen waar je bang voor kunt zijn. Hierover gaan jullie in gesprek in de klas. Praten over je angsten kan helpen om minder bang te zijn.
- Betrek de handpop Mo Moed in het gesprek: Wat zou hij doen?
- Zoek hulpdeugden, zoals (zelf)vertrouwen, leergierigheid, ...
- Betrek de Moedhoed in het gesprek. Geef die bijvoorbeeld door of zet hem om de beurt op als je vertelt waar jij bang voor bent.

Extra lessuggesties:

- In 'Deugdenyoga voor kinderen' door Patty Jongemaets staan moedige yoga-houdingen.
- In 'Het Deugdevriendjes Doeboek; opvoeden met deugden voor peuters en kleuters' door mijzelf (Annelies Wiersma) vind je ook een heel hoofdstuk over moed. Bovendien wordt in het boek aandacht besteed aan angsten van jonge kinderen en hoe je daarmee omgaat.

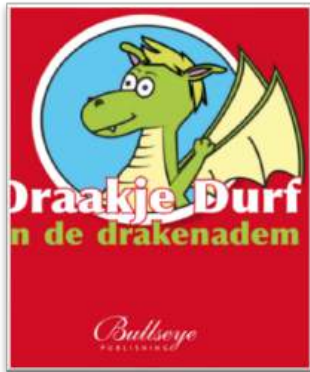
Draakje Durf en de drakenadem

---

lesbrief door Wendy Uyttersprot

moed, zelfvertrouwen, kracht

Korte omschrijving

Auteur: Sandra Konst
ISBN: 978-94-91920-49-3
Uitgeverij: Bullseye Publishing
Geschikt voor: jonge en oudere kinderen
Winkelwaarde (onder voorbehoud): € 19,95

Waarover gaat het verhaal?

Toen Draakje Durf nog heel klein was, leken veel dingen vanzelf te gaan. Spelen, eten, slapen en ook... ademen. Want ademen dat doe je helemaal vanzelf. Totdat Draakje Durf zich op een dag anders voelde...

In dit boek staat op een toegankelijke en speelse manier verwoord en verbeeld hoe belangrijk een juiste ademhaling is. Het boek is niet alleen leuk voor kinderen, het staat voor (groot)ouders tevens boordevol met handige tips en trucs, waardoor het direct praktisch toepasbaar is.

Deugdenvragen

- Wanneer ben jij bang? Hoe voelt je adem dan?
- Wat doe je als je bang bent? Wat helpt jou? Wat geeft je kracht?
- Waar gaat Draakje durf naartoe om zijn angst te overwinnen?
- Waar zit de kracht bij Draakje Durf?
- Waar zit jou kracht? Kan je je kracht voelen?
- Geeft kracht je meer zelfvertrouwen?
- Is kracht hetzelfde als 'sterk' zijn?
- Wat kan je NOG niet, maar wil je wel oefenen/leren?

Extra (les)suggesties:

- Ademhalingsoefeningen
Deze staan achteraan in het boekje.
- Bij het boekje hoort een lesbeschrijving: yogales
Kinderen leren het verschil voelen tussen spanning en ontspanning
Kinderen maken kennis met verschillende vormen van ademen
Kinderen maken kennis met yoga op een speelse wijze
Kinderen versterken het buikgevoel
  - *drakendans*
  - *zonnegroet*
  - *ademhalingsoefeningen*
  - *yogahoudingen*
  - *vuuradem*
  - *mantra*
  - *meditatie*
- De kinderen teken een eigen drakenvlam bij een draak die voorgedrukt is op papier. Ze kleuren deze in naar eigen gevoel. De kinderen tonen bij de draak aan waar hun kracht zit. Ze geven een kleur aan hun kracht.

Iedereen heeft eigen kracht in zijn buik. Je buik is het krachtcentrum en je rustcentrum. Je kan deze kracht én rust altijd gaan oproepen. Adem laag in de buik. Net zoals Draakje Durf!
- Superheld
Tekende je zelf als superheld. Schrijf of teken er bij waar je zelf goed in bent, waar je in uit blinkt. Toon maar waar je goed in bent!
- Voor kinderen die al kunnen schrijven: Schrijf met een gekleurde stift je naam in het groot op een blad papier. Daarna gaan alle kinderen rond en schrijven bij ieder blad/kind een positieve eigenschap op. Een compliment. Daarna gaan de kinderen naar hun eigen blad en lezen de eigenschappen die werden opgeschreven bij hun naam. De kinderen voelen zich enorm blij en het zelfvertrouwen zal zeker groeien.

Een heel gewoon hondje

---

lesbrief door Annelies Wiersma

Korte omschrijving

auteur: Bette Westera
illustrator: Barbara de Wolf
ISBN: 9789025778880
uitgeverij: Gottmer
leeftijd: vanaf 4 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 15,99

Waarover gaat het verhaal?

Binkie woont in het Hondenhotel, een gastvrij asiel dat een thuis biedt aan honden in allerlei soorten en maten. Zo zijn er grote honden en hele kleine. Pluizige en juist met krulletjes. Er is zelfs een elegante poedel met een indrukwekkende prijzenkast. Maar Binkie? Binkie is maar een heel gewoon hondje. Was hij maar wat witter of wat zwarter, wat gladder, of wat hariger. Of een beetje zielig, zoals Sjakie met drie pootjes. Dan zou een nieuw baasje misschien voor hem kiezen. Op een dag kondigt de eigenaar van het Hondenhotel aan dat ze naar het Rusthuis voor Gepensioneerde Hondenpensionhouders gaat en Binkie helaas moet achterlaten bij de baas van De Kattenbak, de gevangenis vol krabbende katers. Zal Binkie ooit nog geadopteerd worden? Binkie is een hondje dat ongetwijfeld een speciaal plekje in je hart zal veroveren.

Ontdek dit ontroerende verhaal over vertrouwen, zelfwaardering en de ware betekenis van bijzonder zijn.

Lessuggesties

CREATIEVE VERWERKING

- Afhankelijk van de tijd, kunnen kinderen zelf een hondje maken.
- Het mag een gewoon hondje zijn, of een heel speciaal hondje,
- Een hondje dat op jou lijkt, of een hondje dat het tegenovergestelde is. Bijvoorbeeld een druk hondje terwijl jij best heel rustig bent.
- Eventueel naar kleurmateriaal wat vormpjes neerleggen: ogen, neusje, oortjes.

INLEVEN IN HONDJES (BEWEGEN, FANTASIE PRIKKELEN)

- Wie kan Natasja, de chique poedel na doen? Een kind aanwijzen, dan allemaal.
- Even zo met Pollewop, het kleine, witte, pluizige hondje.
- Borderwijk, groot, zwart en glad.
- Tesla die hard blaft.
- Zielige Sjakie met drie poten.
- Het gewone hondje Binkie (gewoon jezelf zijn).

VRAAGGESPREKJE

- Waarom wil Binkie liever heel klein, groot of zelfs zielig zijn?
- Heb je dat ook wel eens dat je liever anders was dan dat je bent?
- Wie vind zichzelf speciaal? Wie vind zichzelf gewoon?
- Wat is er fijn aan speciaal zijn? Wat is er fijn aan een beetje gewoon zijn?
- Heb je dat ook wel eens dat je bang bent dat je niet gekozen wordt?
- Vind je het ook fijn dat Binkie toch gekozen wordt?

Fiet wil rennen

---

lesbrief door Carola de Reus

geduld, doorzettingsvermogen, behulpzaamheid, creativiteit

Korte omschrijving

auteur: Bibi Dumon Tak met Noëlle Smit
illustraties: Noëlle Smit
ISBN: 9789045107585
uitgeverij: Singel Uitgeverijen, Querido
geschikt voor: 4 - 7 jaar (maar vanaf 2 jaar kan ook prima)
winkelwaarde (onder voorbehoud): vanaf € 17,95

Waarover gaat het verhaal?

Fiet houdt er heel erg van om te rennen. Maar oh jee, het waait zo hard dat hem niet lukt. Alle dieren die hij tegenkomt bieden Fiet aan om het anders te proberen, bijvoorbeeld door te drijven, kruipen, kronkelen, vliegen of zwemmen. Maar Fiet slaat alle ideeën af, want hij wil beslist rennen!

Op het einde draait Fiet zich om, en hé, opeens lukt het wel om te rennen, want hij heeft de wind mee.

Lessuggesties

Bij ons heeft de handpop Gem Geduld ([patroon verkrijgbaar via de webwinkel](#)) het prentenboek 'Fiet wil rennen' geïntroduceerd. Bij het boek wordt een handpop Fiet geleverd. Laat Fiet zien. Laat Fiet over de wind praten. Maak samen met de kinderen wind door te blazen. Als het Fiet is gelukt om te rennen, kun je het boek nabespreken.

Wat heeft het boek met geduld te maken?

Welke andere deugden spelen een rol?

- Doorzettingsvermogen en vastberadenheid: Fiet wil en zal rennen en geeft het niet gauw op. Hij is heel vastberaden!
- Assertiviteit: Fiet zegt tegen de wind dat hij op moet houden, dat hij uit de weg moet gaan, ... Fiet vraagt of de wind een eindje verder op kan waaien...

- Behulpzaamheid en creativiteit: de andere dieren delen allemaal ideetjes, ze zijn heel behulpzaam en creatief.
- Zorgzaamheid: een dier vraagt of Fiet misschien wil schuilen.
- Flexibiliteit: uiteindelijk beslist Fiet dat als de wind niet weg wil, hij wel andersom wil rennen.

De kinderen hebben geleerd dat je soms even moet wachten tot iets je wel lukt. Als je geduld hebt lukt het uiteindelijk vaak wel.

Tips

- Je kunt ook poppen van andere dieren erbij gebruiken. Je kunt de andere manieren ook uitproberen, door de bewegingen na te bootsen.
- Er is een filmpje op YouTube: <https://youtu.be/85sRsoolfik>
- En een Fietlied op YouTube: <https://youtu.be/QgLPrxBXReI>

Geduld hebben. Ik wil het nu!

---

lesbrief door Annelies Wiersma

geduld, vastberadenheid, rekening houden met, verantwoordelijkheid, creativiteit, vreugde

Korte omschrijving

auteur: Jennine Staring
illustrator: Ivan en Ilia
ISBN: 9789057880964
uitgeverij: Kwintessens
geschikt voor: 5-12 jaar (maar jonger kan ook prima)
winkelwaarde (onder voorbehoud): vanaf € 12,00

Waarover gaat het verhaal?

Maarten wil weg, nu! Hij wil naar tante Nettie want daar is een nest babypoesjes. Maarten mag er eentje uitzoeken! Maar mama is nog bezig. Maarten moet op zijn beurt wachten... Als Maarten een zwart poesje met witte vlekjes heeft uitgezocht, wil hij het meteen mee nemen naar huis. Maar dat kan niet. Maarten moet weer... wachten!

Deugdenvragen

Geduld moet in heel veel verschillende situaties worden toegepast. Het leven zelf levert 'leermomenten' genoeg. In het verhaal van Maarten en zijn jonge poes komen we er een aantal tegen:

- Je wilt iets leuks doen. Je wilt *nu* weg. Dat kan niet. Mama is nog even bezig. Dus... *Wachten op je beurt*. Wanneer moet jij op je beurt wachten? Moet mama ook weleens op jou wachten?
- Je wilt zo snel mogelijk, maar... het stoplicht gaat op rood, de pizza is nog te heet, ... *Ongeduld kan je in gevaar brengen*. Wanneer is ongeduld gevaarlijk? Maakt een paar minuten wachten veel uit?
- Je wilt een jong poesje knuffelen of met de baby spelen. Maar dat kan nog niet, hij is nog te klein of hij slaapt nog. *Je moet het goede moment afwachten*. Begrijp je waarom je moet wachten? Wat heb je nodig? Wat kan je helpen om het wachten te verdragen?

- Je wilt een hond aaien. Je wilt ergens mee spelen wat kwetsbaar is. *Je moet voorzichtig zijn.* Wat heb je nodig? Wat kan je helpen?
- Je mag het poesje nog niet mee naar huis nemen. Je mag nog niet op zwemles. Het duurt nog heel lang? *Een paar weken of nog langer wachten.* Hoe ga je daarmee om?

Lessuggesties (uit het boek overgenomen)

- Bedenk met elkaar dingen die 'nu' moeten en dingen die 'wel even kunnen wachten'.
Bijvoorbeeld: ik moet naar de wc. Dat kan dringend zijn! Want anders...
Bijvoorbeeld: ik wil met die pop spelen. Dat kan wel even wachten.
- Bedenk met kinderen wat ze graag zouden willen hebben of doen. Laat het tekenen of plakken (bijvoorbeeld uit tijdschriften). Bespreek daarna met elkaar of dit alles 'meteen moet' of 'wel even kan wachten'.
- Liedje: Poesje mauw, kom eens gauw!
- Welk kind in de groep is het eerst jarig? Hoe lang duurt dat nog? Maak een tijdlijn of kalender, zodat je kunt zien wie het eerst aan de beurt is. Wat voor voorpret kun je hebben voordat je jarig bent?

Tip

Bespreek elke dag een of maximaal twee pagina's, verspreid het lezen (en naspelen van dit boek) over een of twee weken.

Gestrikt

---

lesbrief door Yvonne Mulder- de Jong

geduld, doorzettingsvermogen, concentratie, zelfvertrouwen

Korte omschrijving

auteur: Milja Praagman
ISBN: 9789025769987
uitgeverij: Gottmer
geschikt voor: vanaf +/- 4 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 11.99

Waarover gaat het verhaal?

Veters leren strikken was voor peuters en kleuters nog nooit zo leuk als met 'Gestrikt!' van Zilveren Penseelwinnares Milja Praagman. Een bijzonder en kleurrijk prentenboek met echte veter! Voordat Toetje veterschoenen krijgt, moet ze van haar vader veters leren strikken. Ze begint met oefenen bij haar vader en moeder, de meester, de directeur van school en de burgemeester. Dat gaat zo goed dat ze zelfs door de koning wordt uitgenodigd om zijn veters te strikken.

'Gestrikt!' is een bijzonder prentenboek over veters strikken. De echte veter die in het boek zit maakt het voor peuters extra leuk om veters te leren strikken! Milja Praagman staat bekend om haar verfijnde en kleurrijke illustraties. In 2017 ontving zij een Zilveren Penseel en ze is de maker van het prentenboek van de Kinderboekenweek 2018.

Deugdenvragen

Neem het boek erbij en laat je verrassen door de veters: "Ooh kijk nou, een boek met veters! Die wil ik strikken." Probeer door lekker te knoeien en ongeduldig te klagen reacties van kinderen uit te lokken.

Je wordt zo snel boos. - Zal ik helpen? - Rustig, juf/meester!

Sorry kinderen. Ik verlies mijn geduld. Wie kan het ook nog niet? Heb jij het geduld? Hoe zie je dat iemand geduld heeft?

Hij blijft rustig. Ze wacht even en probeert het opnieuw.

Wat voel je als je ongeduldig bent?

Ik voel me boos. Dan krijg ik plots veel haast...

Wat heb je dan nodig om geduld te krijgen?

Even gaan wandelen. Iemand die me wil helpen.

Toetje wil veterschoenen. Zij heeft ook geduld nodig. Waarom?

Ze krijgt niet meteen schoenen, maar moet wachten tot ze veters kan strikken.

Deugdenactiviteiten

Lees het verhaal ter introductie van de activiteit: veters leren strikken, met geduld, stap voor stap. En als het niet meteen lukt, proberen we het nog een keer.

LIEDJE: HET VETERSTRIKKONIJN (ZIE HET FILMPJE)

1. Er was eens een konijntje, die huppelde vrolijk rond.
2. Hij (of zij) zag toen een klein holletje, diep onder de grond.
3. Eerst stak hij (of zij) het ene oor erdoor.
4. En later ook het andere oor.
5. Hij (of zij) draaide wat met zijn (of haar) koppie rond.
6. En was toen 'floeps' onder de grond.
7. Joepie! Hij (of zij) was eindelijk daar...
8. ...en het strikje is nu helemaal klaar.

(Bron: <https://mamaduizendpoot.com/het-veterstrik-konijn-slofjes-of-diy/>)

CREATIEF: KNUTSEL JE EIGEN SCHOEN

Knutsel je eigen schoen en daarna met wol je eigen kleur veters er in rijgen.

Op internet vind je diverse ideeën.

Zie bijvoorbeeld: <https://meervoormamas.nl/kind/ontwikkeling/leren-veters-strikken/>

Extra suggesties

FILMPJE

Dit is de link: <https://www.youtube.com/watch?v=dQ-8Za1dwJg>

SPEL: SCHOENENRACE

De kinderen gaan in tweetal staan en knopen daarna hun veters aan elkaar. Als dat gebeurt is, lopen ze van de ene pion naar de andere pion, er zijn 4 pionnen waar ze om heen moeten lopen, wat is het snelste duo?

Gewoon zoals je bent

---

lesbrief door Annelies Wiersma

dankbaarheid, tevredenheid, zelfvertrouwen

Korte omschrijving

auteur: Jonny Lambert
illustrator: Jonny Lambert
ISBN: 9789048312641
uitgeverij: Veltman Uitgevers B.V.
geschikt voor: 4-6 jaar (maar 3-4 jaar kan ook prima)
winkelwaarde (onder voorbehoud): vanaf € 13,50

Waarover gaat het verhaal?

Vrolijk prentenboek met een hartverwarmende boodschap over een positief zelfbeeld: je bent speciaal en uniek en goed zoals je bent.

Een nieuwsgierig olifantje heeft moeite om tijdens een tocht netjes in de olifantenrij te blijven. Hij ziet zoveel dieren die er anders uitzien en eigenschappen hebben, die hij niet heeft. Hij wil ook wel zulke mooie puntige prikhoorns als een gnoe, lange steltpoten als een giraf, of een gespikkelde vacht als een cheeta. Telkens als hij er (enthousiast!) om vraagt, krijgt hij te horen 'Nee, blijf in de rij!'

Pas als de dieren bij de drinkplaats aankomen, ervaart hij dat ook hij unieke eigenschappen heeft, en dat hij prachtig is met zijn grote flaporen en spetterende slurf.

Lessuggestie

Er zit een herhaling in het verhaal, wat prettig is bij het voorlezen. Je kunt gaan opnoemen wat speciaal is aan ieder dier. Daarna kun je opnoemen wat speciaal is aan ieder kind; je kunt daarbij opnoemen welke mooie eigenschappen ieder kind heeft.

Kinderen worden heel enthousiast van dit boek, ze horen graag dat ze speciaal zijn en mooie eigenschappen hebben. Ze leren ook dankbaar te zijn, voor hun speciale gaven (talenten), omdat je hen hiervan bewust maakt.

Ze zoeken op elke pagina naar de mestkevertjes en vinden het hilarisch dat die op de laatste pagina een hap mest nemen. Ze praten enthousiast mee; roepen “nee!” en “blijf in de rij!” Ook spelen ze het verhaaltje graag na.

Tip

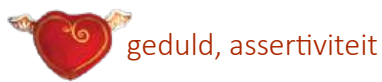

Schrijf van alle kinderen een mooie eigenschap op, bijvoorbeeld bij de stralen van een zon! Hang de poster aan de wand van jullie ruimte/lokaal. Noteer er steeds eigenschappen bij. Iedereen die jullie lokaal binnenkomt, kan zien hoe speciaal de kinderen zijn, en dat ieder kind een ander karakter heeft en uniek is.

Hé, wie zit er op de wc?

---

lesbrief door Annelies Wiersma

Korte omschrijving

auteur: Harmen van Straaten
illustrator: Harmen van Straaten
ISBN: 9789025867676
uitgeverij: Leopold
geschikt voor: alle leeftijden
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 13,99

Waarover gaat het verhaal?

Beer moet hoognodig naar de wc, maar de wc is bezet. De deur is op slot, en er wordt niet gereageerd op kloppen of roepen. Achtereenvolgens sluiten Varken, Olifant, Tijger, Pinguïn, Aap en Giraf zich aan in de rij. Allemaal moeten ze heel dringend gebruik maken van dat ene toilet. Als eindelijk wordt doorgespoeld komt een onschuldig jongetje naar buiten. Hij moest heel lang plassen. Hij heeft op de wc een heel boek uitgelezen! Daarna moest hij nog handjes wassen. De zeven (knuffel)dieren staan in de startblokken om als eerste gebruik te kunnen maken van de wc.

Een hilarisch prentenboek vol dierenvrienden die heel lang moeten wachten (geduld oefenen!) voordat de deur van de wc eindelijk open gaat...

Favoriet van kinderen én van voorlezers!

Deugdenvragen

- Moet jij wel eens lang wachten voordat de wc vrij is? Op wie?
- Doe je het dan wel eens in je broek?
- Lees je wel eens een boek op de wc?
- Ga je op tijd naar de wc? Of wacht je tot je heel nodig moet?
- Wat kun je doen als de wc bezet is en je toch heel nodig moet?

Extra (les)suggesties

Verzamel knuffeldieren en speel het boek na. Spreek onderwijl deugdentaal:

Tsjonge, wat duurt het lang. Dit vraagt wel om heel veel geduld.

Wie is aan de beurt? Laten we een rij maken, dan komt iedereen aan de beurt en oefenen we geduld.

Wie was eerst? Was het beer? Dan is het eerlijk dat beer vooraan in de rij mag.

Mag giraf even voor? Oh, dat is hoffelijk van je hond.

Mag pinguïn misschien eerst, omdat hij heel nodig moet? Oh wat fijn dat je daar rekening mee wilt houden.

Je zegt het toch wel muis, als je het echt niet meer volhoudt! Dan kom je voor jezelf op en toon je assertiviteit!

Ik voel me ongeduldig

---

lesbrief door Annelies Wiersma

geduld, vastberadenheid, verdraagzaamheid, begrip, doorzettingsvermogen, behulpzaamheid

Korte omschrijving

auteur: Sarah Medina
illustrator: Jo Brooker
ISBN: 9789055668465
uitgeverij: Ars Scribendi Uitgeverij (Corona)
geschikt voor: 4-12 jaar (maar jonger dan 4 kan ook prima)
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 12,00

Waarover gaat het verhaal?

De serie 'Ik voel me...' helpt jou om goed met je emotie (je gevoel) om te gaan. Je leest wat gevoelens zijn. Hoe je ze herkent. Of ze fijn zijn. Of minder fijn. Dat anderen ook gevoelens hebben. De tekst en de leuke tekeningen zullen je zeker helpen om je eigen gevoel en dat van anderen beter te begrijpen.

Deel 19 gaat in op je ongeduldig voelen. Er staan veel, duidelijke afbeeldingen (illustraties) in van situaties die om geduld vragen of je ongeduldig kunnen maken. Je kunt ze bespreken en naspelen.

Deugdenvragen

- Wat is ongeduldigheid?
- Hoe voelt ongeduldigheid? (en hoe ziet het eruit: stampen van ongeduld)
- Waarom voel ik me ongeduldig?
- Is het gek dat ik me ongeduldig voel?
- Wat moet ik doen als ik me ongeduldig voel?
- Hoe lang zal ik me ongeduldig voelen?
- Hoe merk ik dat iemand zich ongeduldig voelt?

- Hoe kan ik iemand helpen die ongeduldig is?
- Ben ik de enige die zich ongeduldig voelt?

Lessuggesties

Je kunt situaties die in het boek genoemd worden samen uitbeelden en naspelen, de afbeeldingen kunnen je daarbij inspireren.

- Bijvoorbeeld: bij 'Hoe voelt ongeduldigheid?' (pagina 5): hoe ziet dat er dan uit? (Je kunt stampen, huilen, als je spieren vasthouden en bijna uit elkaar knappen!)
- Bijvoorbeeld: op pagina 18 en 19 staat 'Kan ik iemand helpen die ongeduldig is?' Dit kun je uitbreiden met: 'Kan ik iemand op hulp vragen als ik me ongeduldig voel?'

Bedenk wanneer zulke situaties zich voordoen. Bespreek ze en observeer wanneer die zich voordoen tijdens vrij spel of tijdens een activiteit. Pleeg dan een interventie: herinner aan 'elkaar helpen' en 'om hulp vragen'. Vraag bijvoorbeeld: 'Wat maakt je boos? Hoe voelt dat? Wat kan je helpen?' Benoem geduld (verdraagzaamheid, behulpzaamheid, begrip, vastberadenheid ...)

Je kunt ook bewust een activiteit plannen waarbij 'we elkaar helpen met geduld oefenen' en 'om hulp vragen als je je ongeduldig voelt' met kinderen oefent.

Tip

Bespreek elke dag een of maximaal twee pagina's, verspreid het lezen (en naspelen van dit boek) over een of twee weken.

Ik wil de maan

---

lesbrief door Annelies Wiersma

zelfbeheersing, eerbied, doorzettingsvermogen, moed, vastberadenheid

Korte omschrijving

auteur: Jonathan Emmett
illustrator: Vanessa Cabban
ISBN: 9789000035960
uitgeverij: Van Goor
geschikt voor: 4 - 6 jaar (maar vanaf 2 jaar kan ook prima)
winkelwaarde (onder voorbehoud): vanaf € 17,50

Waarover gaat het verhaal?

'Ik wil de maan' is een prachtig prentenboek over Mol. Als Mol de maan voor het eerst ziet, vindt hij die zo mooi dat hij hem graag wil hebben. Zijn vrienden proberen hem duidelijk te maken dat je de maan niet kunt pakken, maar Mol laat zich niet zomaar overtuigen.

Lessuggestie

'Ik wil... ', 'Ja, maar ik wil het!!!' Jonge kinderen zeggen het vaak. Ze willen net als Mol vaak van alles hebben. Via het verhaal leren ze dat je ook kunt genieten van dingen zonder ze aan te raken, op te pakken of te hebben.

Bespreek het verhaal:

Mol vindt de maan prachtig, de maan glinstert, hij zou die willen pakken. Kunnen de kinderen zich voorstellen dat Mol dat wil? Want waar woont Mol? Onder de grond, en daar is het heel donker... Mol is erg vastberaden. Want, wat probeert Mol allemaal? (met stokken zwaaien, met eikels gooien, in een boom klimmen). Hij toont heel veel doorzettingsvermogen (hij blijft het proberen), en ook moed (want hij vindt het best eng om in een boom te klimmen). Maar kun je de maan pakken? Zou iemand het kunnen? De maan is wel heel ver weg... Is het nodig om de maan te pakken om ervan te genieten? Of kun je er ook van een afstand van genieten?

Neem bijvoorbeeld mooie, kwetsbare voorwerpen mee, die ze mogen bekijken zonder aan te raken. Bijvoorbeeld een verse bloem, een glinsterende knikker of een schelp. Bekijk ze van alle kanten, zonder aanraken.

Zou het voorwerp zacht voelen, of hard, warm of koud? Fantaseer erover. Vraag kinderen of er thuis of ergens anders (in een winkel, een museum, bij oma) iets is wat ze wel mogen bekijken, maar beslist niet mogen aanraken. Waarom mag je iets niet aanraken? Wat kan er gebeuren als je het toch aanraakt? Wat kan je helpen om eraf te blijven? (bijvoorbeeld 'de handjes op de rug houden' en deugden zoals gehoorzaamheid, zelfbeheersing en eerbied).

Tips

- Bekijk ook het filmpje "Mol wil de maan pakken".
- Het zijn heerlijke, warme voorleesverhalen. Kleuters en peuters zullen er van genieten, vooral voor het slapengaan.

Er is ook een bundel van vier prentenboeken van Mol: 'Ik wil de maan en andere verhalen'.

- In 'Ik wil ergens anders wonen' gaat Mol, ontevreden over zijn saaie, donkere hol, op zoek naar een ander huis (te gebruiken bij Dankbaarheid en Tevredenheid).
- In 'Ik wil iets heel moois geven' ontdekt Mol dat vriendschap het mooiste cadeau is dat je iemand kunt geven.
- En in het laatste verhaal, 'Ik heb een geheim' wil Mol zijn nieuwe vriendin Muis aanvankelijk voor zichzelf houden, maar leert hij dat het veel leuker is om vrienden te delen.

Kortom: allemaal verhalen boordevol deugden!

Kikker is kikker

---

lesbrief door Wendy Uyttersprot

Korte omschrijving

Auteur: Max Velthuis
ISBN: 90-258-4845-1
Uitgeverij: Leopold
Geschikt voor: alle leeftijden
Winkelwaarde (onder voorbehoud): € 9,99

Waarover gaat het verhaal?

Kikker kan zwemmen en springen als de beste. Als hij eend tegen komt ziet hij dat eend kan vliegen. Kikker probeert dit ook. Daarna gaat hij naar rat, varkentje en haas. Ook zij hebben elk hun talent. Haas vertelt kikker dat hij moet tevreden zijn met wat hij kan. Kikker is goed zoals hij is. Ieder heeft zijn eigen talent. Iedereen is goed in iets.

Deugdenvragen

- Waar is kikker goed in?
- Wat kan eend dat kikker niet kan?
- Waar zijn varkentje, rat en haas goed in?
- Wat kan je zelf goed? Waar ben je trots op?
- Welke eigenschap vind je van jezelf geweldig?
- Kan je overal goed in zijn?
- Hoe voelt het als je iets (nog) niet goed kan?
- Ben je tevreden met jezelf? Vertel.

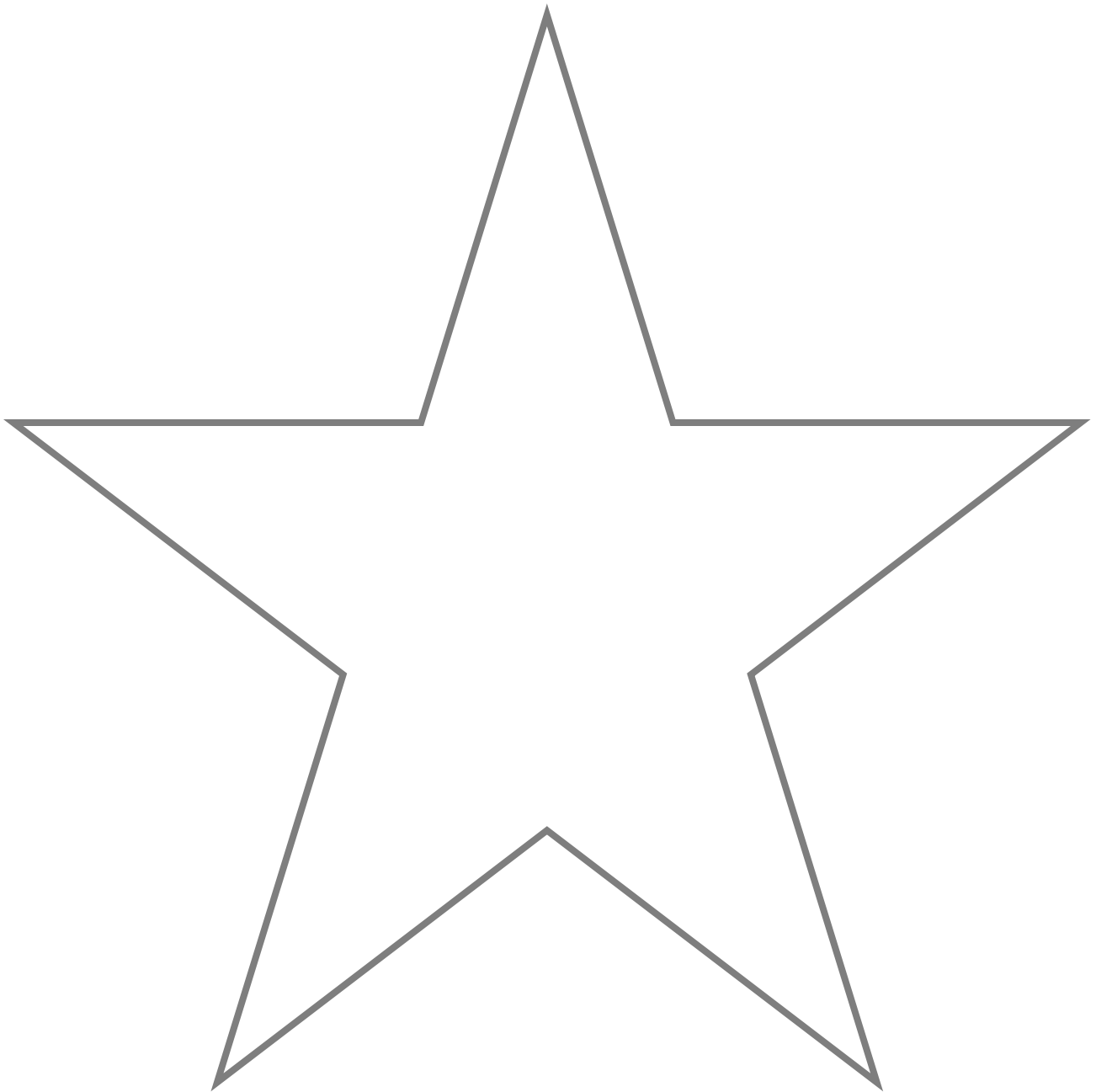
Extra (les)suggesties:

- Schrijf/teken in een ster waar je in uitblinkt. Wat kan je goed?

Teken/schrijf in de ster waar je goed in bent?

Teken/schrijf waarover je tevreden bent van jezelf?

- Een paar kinderen kijken om de beurt in de spiegel, net als Kikker, en beschrijven wat ze zien: krullen, kleur ogen, kleding... Laat de anderen meekijken en eventueel aanvullen.
- De kinderen maken een tekening of collage van zichzelf waarin ze laten zien waar ze goed in zijn en/of wat ze leuk vinden.
- Speel 'Wie is het?' Een kind neemt een vriendje in gedachten dat hij goed kent, de anderen stellen ja/nee-vragen. Niet alleen over uiterlijk, bijvoorbeeld ook: zit hij op zwemles? Heeft hij een zusje?
- Roep één kind naar voren. Laat de anderen hem gedurende tien seconden goed in zich opnemen. Laat dan het kind zo plaatsnemen dat de anderen hem niet zien, bijvoorbeeld achter een laken. De leerkracht stelt ja/nee-vragen aan de groep. Bijvoorbeeld: wie denkt dat hij witte schoenen aan heeft? Wie denkt dat ze een staartje draagt? De kinderen steken hun vinger op. Twee kinderen staan bij het verstopte kind als 'jurylid', zij controleren of de vragen goed beantwoord zijn.
- Springen als een kikker: hoe hoog spring jij? Hoe ver spring jij?
- Voor oudere leerlingen: Elk kind heeft een blad waar hij/zij zijn naam opschrijft. Die bladen liggen verspreid in het lokaal. Iedereen gaat overal iets schrijven bij dat kind. Een talent, een eigenschap, een compliment. Ook de leerkracht doet mee!

Kikker is ongeduldig

---

lesbrief door Annelies Wiersma

geduld, vertrouwen en concentratie

Korte omschrijving

auteur: Max Velthuis
illustrator: Max Velthuis
ISBN: 9789025853372 (niet meer verkrijgbaar, wel diverse andere uitvoeringen)
uitgeverij: Leopold
geschikt voor: alle leeftijden
winkelwaarde (onder voorbehoud): vanaf ca. € 5 (afhankelijk van de uitvoering)

Waarover gaat het verhaal?

Kikker is samen met Rat aan het vissen. Het duurt Kikker allemaal veel te lang. Hij kan het geduld niet opbrengen om te wachten tot hij beet heeft. Hij loopt steeds het water in en jaagt zo de vissen weg. Rat vertelt hem fijntjes dat geduld een schone zaak is. Opeens voelt Kikker en ruk aan zijn hengel. Hij heeft beet!

Deugdenvragen

- Kikker vindt het moeilijk om lang stil te zitten. Vind jij dat ook wel eens moeilijk? Wanneer moet jij lang stilzitten?
- Zullen we stilzitten oefenen? Nodig alle kinderen uit om op een stoel in de kring te gaan zitten. Ze spelen dat ze een hengel hebben met daaraan een dobber. (Doe het voor...)
- Als ze een beetje onrustig worden kun je vragen: wat ga je meestal doen als je lang stil moet zitten? Zuchten, om je heen kijken, wiebelen, of verveeld kijken? Laat het allemaal maar zien (doe het voor, de kinderen kunnen je nadoen).
- Kikker praat veel. Speel het met elkaar kletsen maar na. Vraag dan: waarom vang je geen vis als je veel praat?
- Kikker beweegt met zijn tenen kringen in het water. Speel het na, door kringetjes met de voeten te maken. Waarom vang je geen vissen als je met je tenen in het water beweegt?

- Kikker loopt met Eend door het ondiepe water. Speel het na: 'loop' met kikkerspron-gen en waggelend als een eend. Vraag: waarom vang je geen vissen als je springt als een kikker of waggelt als een eend?
- Kikker zegt dat je om vissen te vangen geduld nodig hebt. Weet jij wat dat betekent? Herhaal woorden van de woordenwolk. Rustig blijven. Het lange wachten verdragen. Doorzetten. Het nog eens proberen. Vertrouwen dat het gaat lukken.
- Kikker wordt boos als hij geen vis vangt. Hij gooit de hengel naar de dobber. Speel het boos worden na. Helpt het als je boos wordt als iets niet meteen lukt? Nee, rustig ademhalen is vaak beter.
- Kikker krijgt een haak in zijn broek als hij een appel pakt. Leg een denkbeeldige appel in de kring. Speel het pakken van de appel na en doe een knijper op broek of jurk van je collega en enkele kinderen (van wie je weet dat ze van een grapje houden). Help elkaar om 'de haken' te verwijderen en leg een denkbeeldige dobber in het midden van de kring. Je kunt ook een blokje of een balletje neerleggen.
- Rat vraagt aan Kikker of ze opnieuw zullen beginnen. Nu met geduld. Door een poosje naar 'de dobber' te staren.
- Helpt het om opnieuw te beginnen? Ja, ze hebben beet! Speel het na. De vis trekt aan de hengel!
- Maar wat vangen ze? (Vervang 'de dobber' door een laars.) Een laars!
- Wat zit er in de laars? (Doe vooraf een vis in de laars.) Een vis!
- Kikker is blij. Hij heeft doorgezet. Nu heeft hij plezier gekregen in het vissen. Hij wil graag nog een vis vangen.
- Zing een liedje, bijvoorbeeld 'Visje visje in het water'.

Lessuggestie

Max Velthuis werkte soms wel een jaar aan een boek. Het was niet ongewoon als hij een tekening vijf keer overdeed.

- Laat ieder kind een kleurplaat van een vis inkleuren. Of laat een vis met 'schubben' (stukjes papier) beplakken. Of beschilder vissen geknipt van bubbeltjesplastic. Net wat jullie leuk vinden.
- Zet voordat jullie beginnen een zacht, rustgevend muziekje op, bijvoorbeeld van [kabbelend water](#).
- Geef ieder kind een kleurpotlood of een krijtje (of bakje 'schubben' met lijm en lijm-kwastjes, of verf met kwastjes).
- Wacht: ze gaan nog niet meteen beginnen, ze gaan eerst nog even wachten.

- Ademhalingoefening
Ze gaan eerst lekker zitten, met de billen op stoel en de voetjes aan de grond. Zo rechtop mogelijk, alsof hun hoofdje aan een touwtje van een ballon zit. Ze sluiten de oogjes en halen een paar keer diep adem: in en uit. Zodra ze zich kalm en rustig voelen mogen de kinderen de oogjes openen en beginnen met kleuren (of plakken). Ieder kind op zijn eigen tempo. Zonder kletsen of heen en weer lopen ;-)
- Is een kind gauw tevreden? Wie wil het nog een keer over doen, met extra geduld en concentratie?
- Lukt het niet? Begin opnieuw, met geduld. Of met een beetje hulp.
- Knip de gekleurde of met schubben beplakte vissen uit en plak ze op het raam (of maak er een mobiel van). Visjes van bubbeltjesplastic kun je het beste met dubbelzijdig plakband op het raam plakken.

Het aquarium dat jullie gemaakt hebben kan rustgevend zijn. De muziek en ademhalings-oefening kun je bij vele gelegenheden herhalen.

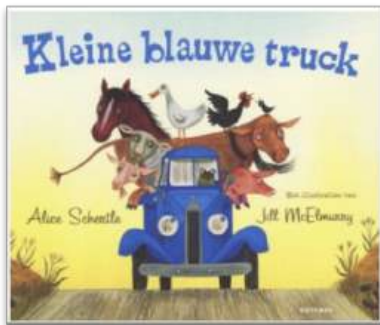
Kleine blauwe truck

---

lesbrief door Renate Tjerckstra

behulpzaamheid, vriendelijkheid

Korte omschrijving

auteur: Alice Schertle
illustrator: Jill McElmurry
ISBN: 978902576082
uitgeverij: J.H. Gottmer
geschikt voor: vanaf 3 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 13,99

Waarover gaat het verhaal?

Een kleine blauwe truck gaat een eindje rijden. Een padje rijdt mee op zijn dak en alle dieren langs de kant van de weg groeten de truck vervolgens met hun eigen stemgeluid. Kleine Blauwe Truck groet vriendelijk terug door te toeteren. Als opeens een grote gele truck langs raast, moet blauwe truck snel aan de kant. Deze grote gele truck is helemaal niet vriendelijk: *'Opzij, opzij, opzij. Ik ben een heel stuk sterker en belangrijker dan jij'*.

Maar als de gele truck door de regen en de modder met zijn wielen vast komt te zitten, heeft hij dringend hulp nodig. De dieren reageren niet op de onvriendelijke grote gele truck. Maar kleine blauwe truck is wel behulpzaam. Toch kan ook hij het niet alleen. Hij vraagt zijn vrienden om hulp: Kleine truck roept: *Help! Het lukt met niet alleen. Toettoet- wie komt mij helpen?* Zoekend kijkt hij om zich heen. De dieren reageren: dat klinkt als Kleine Blauwe Truck, we moeten naar hem toe. De vrienden duwen de grote gele truck samen uit de modderpoel.

De grote gele truck beseft dat het belangrijk is om vrienden te hebben die je helpen.

Deugdenvragen

- De kleine blauwe truck is behulpzaam voor de grote gele truck. Wat betekent behulpzaam zijn?
- Vraag de kinderen hoe de blauwe truck behulpzaamheid toont. (Gebruik de woorden van de woordenwolk: Kleine Blauwe Truck rijdt langs en ziet dat de gele truck vastzit. Hij ziet dat de gele tractor hulp nodig heeft, hij bedenkt hoe hij kan helpen: uit de plas duwen,

als het hem niet alleen lukt, vraagt hij om hulp, hij werkt samen met zijn vrienden om gele truck uit de modderpoel te duwen. In de context van het verhaal leert het kind woorden te begrijpen.)

- Op welke manieren kun jij behulpzaam zijn?
- Zou jij iemand helpen die niet vriendelijk is tegen jou?

Lessuggesties

VERHAAL BESPREKEN MET DE KINDEREN

- De Kleine Blauwe Truck is behulpzaam in het verhaal. Waar helpt de kleine blauwe truck de gele truck mee?
- Wat doet Kleine Blauwe Truck als het hem niet alleen lukt? (vraagt hulp van zijn vrienden)
- Hoe lukt het om de zware, grote gele truck uit de modderpoel te trekken? (ze werken samen)
- Betrek de handpop Bes behulpzaam bij het vraaggesprek door te vragen: zou jij iemand helpen die onvriendelijk tegen jou is? Bes Behulpzaam legt dan uit dat ze altijd mensen helpt die in nood zitten: 'Ik krijg een heel blij gevoel als ik anderen kan helpen. Ik merk ook dat, als ik iemand help, hij/zij daar heel blij mee is. Ik voel me dan nuttig en belangrijk. In het verhaaltje zie je ook hoe blij de grote gele truck is als hij geholpen wordt.'
- Laat handpop Bes vragen aan de kinderen of zij ook weleens helpen en hoe het voelt als ze mogen helpen.
- Bes Behulpzaam vertelt dat ze andere mensen vraagt of ze hulp nodig hebben. Soms hebben ze wel hulp nodig en soms niet. En dat is ook goed, want soms wil je ook teveel helpen. Geef een praktijkvoorbeeldje "... (naam kind) wilde helpen met .... (vul in), maar ik had een beetje haast dus wilde ik het even snel zelf doen. Een andere keer kan .... (naam kind) wel helpen."

LAAT KINDEREN HET VERHAAL (ZELF) UITBEELDEN OF MET ATTRIBUTEN

- Bespreek met de kinderen hoe je iemand kunt begroeten/vriendelijk kunt zijn (hallo zeggen, vriendelijk zijn). Hoe doen de kleine, blauwe truck en de dieren dit in het verhaal?
- De dieren die in het verhaal voorkomen zijn: pad, varken, schaap, koe, kuiken, kip, geit, eend, paard. Als je deze dieren hebt op de groep, verzamel ze dan. Tip je kunt de dierenplaatjes uit het boek kopiëren en lamineren. Laat kinderen nadoen hoe de dieren de blauwe truck groeten.
- Gebruik een toeter (bijvoorbeeld voor op de fiets) om de blauwe truck na te doen.
- Leg alle voorwerpen bij elkaar op een plek waar kinderen het verhaaltje zelf kunnen naspelen.

KIES EEN GEDEELTE UIT HET VERHAAL DAT JE GAAT UITDIEPEN MET EEN ACTIVITEIT WAARIN JE DE FOCUS LEGT OP BEHULPZAAMHEID

- Je kunt bijvoorbeeld een speelplaats inrichten waar kinderen samen stenen kunnen inladen en vervoeren met trucks. Dit kan in een zandtafel, een bak met zand of in een zandbak. Speel mee (met handpop Bes Behulpzaam) met de kinderen en benadruk in het spel dat kinderen elkaar kunnen helpen de stenen in de wagen te doen, en dat ze elkaar kunnen helpen bij het vinden van een oplossing als het niet lukt. En richt deze plek vooral samen in, laat de kinderen helpen met zand scheppen, stenen zoeken, dieren zoeken.
- Of je laat kinderen 'behulpzaamheid' oefenen door ze samen op een mat te laten zitten; speel dat dit de Kleine Blauwe Truck is. Zij zijn de dieren die worden teruggebracht naar hun hok. Bind een touw aan de mat en benadruk dat de kinderen elkaar helpen om niet van de mat te vallen.

Het lichtje van Edison

---

lesbrief door Wendy Uyttersprot

enthousiasme, verwondering

Korte omschrijving

Auteur: Bes Ceysens en Katrien Benaets
ISBN: 978-90-448-448-70
Uitgeverij: Clavis
Geschikt voor: kleuters / onderbouw
Prijs: € 17,95

Waarover gaat het verhaal?

Vandaag is het Edisons eerste vlucht. Spannend! Samen met mama en de rest van de vuurvliegjes geniet hij met volle teugen van de buitenwereld. Wat een prachtige lichtjes! En wat een heerlijke geuren! Maar nieuwe dingen ontdekken vraagt ook veel energie. Van Edison misschien wel net iets meer dan van de rest van de groep. Een warm verhaal over een vuurvliegje dat net iets gevoeliger is dan de rest. Voor lichtpuntjes vanaf 4 jaar.

Deugdenvragen

- Waar ben jij verwonderd over?
- Waar ben jij enthousiast over? Hoe toon je dat?
- Wat maakt jou enthousiast?
- Kun je ook te enthousiast zijn?
- Wat geeft jou energie?
- Hoe (of waarvan) verlies jij je energie?
- Wat helpt jou om je energie terug te krijgen?

Extra (les)suggesties:

- Sfeervol lichtje knutselen – als krachtbron/energiebron
- Meditatie, bijvoorbeeld uit het boek 'Mijn Tuin' van Janni Meedendorp
- Yoga in de klas, bijvoorbeeld uit het boek 'Deugdenyoga voor kinderen' van Patty Jongemaets
- Energizers, bijvoorbeeld deze ['10 energizers voor tussen de lessen door'](#)

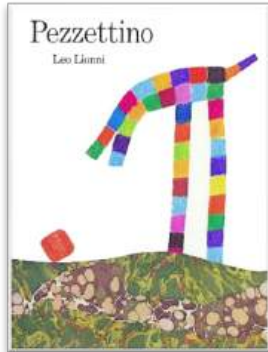
Pezzettino

---

lesbrief door Sara Madder

doelgerichtheid, geduld, vastberadenheid, vertrouwen, vreugde

Korte omschrijving

auteur: Leo Lionni
ISBN: 9020202707
uitgeverij: Ankh-Hermes, Deventer
geschikt voor: vanaf +/- 5 jaar
winkelwaarde: niet meer te verkrijgen

Waarover gaat het verhaal?

Op de achterflap staat het volgende te lezen.

'Zijn naam was Pezzettino. Al de anderen waren groot en deden gevaarlijke en geweldige dingen. Hij was klein en hij dacht dat hij zeker een stukje van wat anders moest zijn. Hij vroeg zich vaak af waarvan hij dan wel een stukje kon zijn. Op een dag besloot hij dit uit te zoeken.'

Met dit **doel** voor ogen gaat Pezzettino op stap. Er volgt een prachtige zoektocht, langs vrienden en landschappen. Even verliest hij zijn **geduld**, maar **vastberaden** gaat hij verder. **Vertrouwend** op de raad van iets-dat-wijs-was. En ja hoor, overmand door **vreugde** kan hij huiswaarts keren.

Leo Lionni slaagde er met een prachtige eenvoud in om de kernvraag waar jong en oud wel eens mee worstellen én het antwoord erop vorm te geven.

Deugdenactiviteiten

DOELGERICHTHEID

Lees het verhaal voor tot het moment dat Pezzettino twee vrienden bevroegd heeft. Laat de kinderen nadenken over de volgende vragen:

Wat wil Pezzettino doen? Wat is zijn doel?

Hij denkt dat hij een stukje van iemand is, zoals bij een puzzel. Hij wil uitzoeken bij wie hij hoort, bij welke puzzel hij hoort.

Nodig de kinderen uit om samen doelgericht op zoek te gaan naar de puzzel van enkele losse puzzelstukjes. Als kinderen hun focus verliezen kan je samen reflecteren (uit "Het grote deugdenboek voor het onderwijs"):

- Waar wordt je door afgeleid?

*Die puzzel is zo mooi, die wil ik maken!
Ik heb honger.*

...

- Wat kun we doen om doelgericht te blijven?

*Het zinnetje 'Welke puzzel hoort erbij?' herhalen. Ook Pezzettino herhaalt altijd dezelfde vraag.
Vaak naar het puzzelstukje kijken.*

...

GEDULD - VERTROUWEN

Lees verder tot Pezzettino in zijn bootje op weg gaat. Bespreek kort met de kinderen wat er tot nu toe gebeurde:

Pezzettino vroeg steeds rustig bij elke vriend hetzelfde. Na een tijdje wordt hij ongeduldig. Bij wie was dat? Hoe merk je dat hij zijn geduld verliest?

*Bij iemand-die-wijs-was. Toen **riep** hij: Ik moet toch ergens een stukje van zijn!*

Pezzettino gaat al zijn vrienden langs. En nu zit hij plots in een bootje. Hoe kan dat?

De laatste vriend vertelde dat hij naar eiland Wam moet varen.

Hij vertrekt helemaal alleen op reis. Zou jij dat durven?

Vraag ook naar het waarom. Weet je hoe het eiland Wam is? Wat zou je doen als...

Waarom zou Pezzettino het durven, die lange reis alleen?

Hij vertrouwt zijn vriend. Als hij het zegt zal het wel lukken.

VREUGDE

Lees het verhaal uit. Sta met de kinderen stil bij de uitroep van Pezzettino: "Ik ben mezelf!"

Wie kan het net zo roepen als Pezzettino? Met heel veel vreugde in zijn stem?

Laat ze experimenteren en lok reactie uit over hoe vreugdevol het wel of niet klinkt.

Hoor je de vreugde? Ik voel me er blij van worden. Wie nog meer?

Extra suggestie

Haal de deugdevriendjes erbij en vierkantjes in de kleur van de deugden-vriendjes (geduld = geel; vastberadenheid = oranje; ...). Laat de kinderen zoeken naar een deugd uit het verhaal die bij hem past. Je kan ook zelf een deugd geven, een vriend en ouder vragen om een passende deugd te geven.

Laat de kinderen van de vierkantjes in die kleuren (mag er meer dan één zijn per deugdkleur) hun eigen figuurtje maken (geïnspireerd door de wezens in het boek).

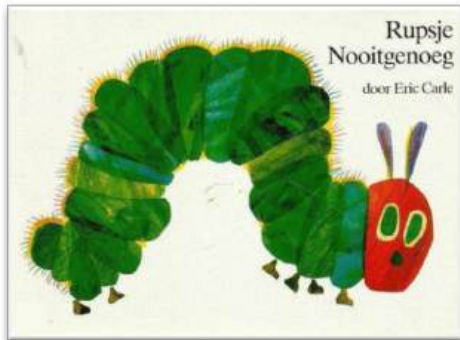
Rupsje Nooitgenoeg

---

lesbrief door Annelies Wiersma

doorzettingsvermogen, vastberadenheid, matigheid, tevredenheid

Korte omschrijving

auteur: Eric Carle
illustrator: Eric Carle
ISBN: 9789025755348 (of andere uitgaven)
uitgeverij: Gottmer
geschikt voor: 3-4 jaar (maar 5-6 jaar kan ook prima)
winkelwaarde (onder voorbehoud): vanaf € 9,95

Waarover gaat het verhaal?

Rupsje Nooitgenoeg kruipt als een klein rupsje uit zijn ei. Hij heeft honger, dus begint hij met eten en blijft daar maar mee doorgaan. Hij eet zich door allerlei eten heen, tot hij een hele grote dikke rups is. Dan bouwt hij een huisje en daar komt hij weer uit als een mooie vlinder.

Lessuggesties

Interactieve vragen:

- Wat zou er uit het eitje komen?
- Wat eet een rups? (blaadjes)
- Wat zou de dikke rups nu gaan doen?
- Waarom gaat een rups in zijn cocon zitten?
- Hoe zou het verhaal nu verder gaan?

Met doorzettingsvermogen (en onmatigheid) bereikt het rupsje veel, o.a. groot en sterk worden. Je kunt dit boekje gebruiken om uit te leggen waarom het belangrijk is om je eten op te eten, of in ieder geval een hapje of een paar happen te nemen. Tegelijkertijd kun je bespreken of je ook teveel kunt eten. Hoe merk je dat? (buikpijn, misselijk).

- Laat de kinderen het kruipen van een rups nadoen.

- Verzamel (afbeeldingen van) gezonde dingen (fruit, groente, enz.) en ongezonde dingen (snoep- of chipsverpakking, leeg blikje frisdrank, enz.). Laat kinderen de waren sorteren en/of tellen (waar zijn er het meeste van?) Waar kun jij heel veel van op? Wanneer is het moeilijk om de deugd matigheid (of zelfbeheersing) toe te passen?
- Het oefenen van de dagen van de week is goed mogelijk bij dit verhaal.
- Zorg voor namaak fruit/eten wat bij het boek past.
- Klik hier voor een [werkboekje van Juf Anke](#) bij het boek.
- Maak vier kaarten: van een eitje, kleine rups, grote rups en vlinder. Laat kinderen de kaarten in de goede volgorde leggen en hierbij het verhaal navertellen.
- Andere downloads bij dit boek van juf Sanne vind je [hier](#).

Tip

Bekijk een filmpje 'van rups tot vlinder', bijvoorbeeld [deze](#).

Samen kunnen we alles

---

lesbrief door Annelies Wiersma

samenwerking, behulpzaamheid, ijver

Korte omschrijving

auteur: Ingrid & Dieter Schubert
illustrator: Ingrid & Dieter Schubert
ISBN: 9789056373078
uitgeverij: Lemniscaat
geschikt voor: vanaf ca. 4 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 13,95

Waarover gaat het verhaal?

Wanneer Bever tijdens het bouwen van zijn burcht gewond raakt aan zijn poot, schieten Beer en Egel hem te hulp. Terwijl Beer en Egel hun beste beentje voorzetten om de burcht van Bever zorgvuldig af te werken, mag Bever bijkomen in het hol van Beer. Beer en Egel bouwen ijverig verder, en maken de burcht ook erg mooi met bloempjes en ander leuks uit het bos, maar... ze vergeten de ingang. Gelukkig voelt Bever zich alweer beter en knabbelt hij zichzelf een weg naar binnen.

Een leuk en mooi geïllustreerd prentenboek waarin een behulpzame Egel en Beer samenwerken en zo hun vriend Bever helpen bij het bouwen van zijn huisje.

Deugdenvragen

- Egel en Beer merken op dat Bever wel wat hulp kan gebruiken. Hoe helpen ze Bever?
- Word jij weleens ergens mee geholpen door een vriendje? Waarmee?
- Help jij weleens thuis? (sokken opruimen, tafel zetten, speelgoed opruimen)
- Egel en Beer werken samen en moedigen elkaar aan. Hoe helpen ze elkaar?

Extra (les)suggesties

- In het verhaal neemt Egel een stok. Hiermee maakt hij zorgvuldig een bouwtekening. Egel zegt: “We kunnen niet zomaar in het wilde weg gaan bouwen.” Egel gaat stap voor stap te werk. De prent en dit fragment kunnen gebruikt worden om woorden (deugden) zoals geduld, doelgerichtheid, concentratie en zorgzaamheid bij jonge kinderen onder de aandacht te brengen.
- Je zou de kinderen kunnen uitnodigen om samen te werken en zelf een burcht te gaan bouwen met takken, mos, blaadjes en bloemen, zoals Beer en Egel in het boek. Samen een kamp bouwen met kussens en dekentjes is een heel leuke alternatieve optie, als je niet naar buiten kunt.

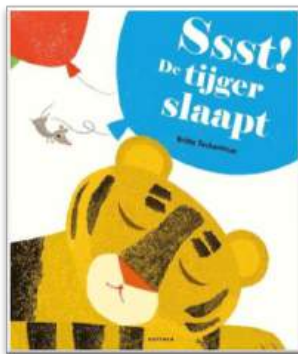
Ssst! De tijger slaapt

---

lesbrief door Annelies Wiersma

rekening houden met, behulpzaamheid

Korte omschrijving

auteur: Britta Teckentrup
illustrator: Britta Teckentrup
ISBN: 9789025765460
uitgeverij: Gottmer
geschikt voor: 3-6 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 11,25

Waarover gaat het verhaal?

Ssst! De tijger slaapt. We willen haar niet wakker maken. Er is alleen wel een probleem: alle dieren moeten erlangs. De tijger ligt dus vreselijk in de weg. Hoe gaan ze dat oplossen?

Gelukkig heeft de kikker een idee: alle dieren zweven een voor een met een ballon over de tijger heen. De dieren hebben wel hulp nodig. Kinderen worden aangemoedigd de dieren veilig over de tijger heen te krijgen door te blazen, te aaien, te wiegen en zelfs een slaapliedje te zingen.

Deugdenvragen

- Wanneer moet jij stil zijn?
Laat kinderen de zin afmaken. Ik moet stil zijn als...
- Hoe doe je dat? Wat helpt jou om stil te zijn?
- Als je stil bent als iemand slaapt, telefoneert, praat, ergens mee bezig is, ... houd je rekening met elkaar. Waarom is het belangrijk dat je dat leert?
- Wat gebeurt er als je nooit rekening houdt met elkaar?
- Hoe vind jij het als iemand rekening met jou houdt??

Lessuggesties

Het is een heel leuk, grappig en spannend interactief prentenboek, in 2018 gekozen als prentenboek van het jaar.

- Kinderen kunnen het verhaal makkelijk naspelen. Samen zorg je ervoor dat de tijger blijft slapen. De opdrachtjes tussendoor zorgen ervoor dat kinderen helemaal opgaan in het verhaal.
- Kinderen leren woorden kennen zoals zweven, aaien, blazen, wiegen... die ze kunnen uitbeelden (fysiek ervaren en daardoor makkelijker onthouden).
- Op de app staat een lied om de tijger te laten slapen. Er staan ook twee spelletjes op.
- Gebruik een tijgerknuffel, of (nog leuker!) een tijgerpak, dan kunnen kinderen om de beurt de tijger zijn. Gebruik ballonnen, touw, afbeeldingen van de dieren... en (voor het slot) feestartikelen zoals hoedjes, taartjes, cadeautjes, slingers. Leg alle attributen in een vertelkoffertje.
- Ieder kind mag een dier over de slapende tijger helpen. Daarna vieren jullie de verjaardag van de tijger.

Ssst! We hebben een plan

---

lesbrief door Annelies Wiersma

geduld, doelgerichtheid, doorzettingsvermogen, vriendelijkheid

Korte omschrijving:

auteur: Chris Haughton
ISBN: 9789025760595
uitgeverij: Gottmer
geschikt voor: 3 - 4 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 8,99

Waarover gaat het verhaal?

Vier gemutste wezentjes lopen door een bos. De drie grootsten hebben vangnetten bij zich. Als ze een kleurige vogel zien zitten, groet het kleinste figuurtje hem enthousiast. Maar hij moet stil zijn van de anderen, die de vogel juist willen vangen.

De voorste telt tot drie, roept hard: 'Nu!', en dan... vliegt het diertje weg. Zo mislukt hun plan tot drie keer toe. Dan trekt het kleinste wezentje zijn eigen plan waardoor hij zich al snel omringd weet door tientallen kleurige vogeltjes.

Net als in de eerste twee prentenboeken van deze succesvolle schrijver/illustrator ligt de kracht van deze uitgave enerzijds in de plot, de minimale hoeveelheid tekst en spanningsverhogende herhalingen.

Het bos ademt een donkere, blauwe sfeer uit waardoor het vogeltje er extra kleurrijk uitspringt. Zowel de tekst als de tekening trekken de sympathie van de lezer direct naar het vogeltje en het kleinste wezentje dat een beter plan heeft (maar in eerste instantie door de drie doelgerichte jagers niet wordt gehoord).

Deugdenvragen

- Drie grote mannetjes willen een vogel vangen. Het kleine mannetje doet juist vriendelijk naar de vogel. Hoe toont 'de kleine' vriendelijkheid?
Hij groet.
- 'De groten' zeggen steeds dat ze een plan hebben. Hoe zeggen ze dat?
Ssst! We hebben een plan!

- 'De kleine' wil ook graag iets vertellen, maar ze luisteren niet naar hem. Heb je dat ook wel eens? Hoe is dat voor je als 'de groten' geen tijd voor je hebben en je plan niet willen horen? Wat doe je dan?
Zelf een plan bedenken, assertiviteit of doorzettingsvermogen inzetten en je stem laten horen?
- Hebben 'de groten' wel een plan, of doen ze maar wat?
- Wie 'vangt' uiteindelijk de meeste vogels?
'De kleine', hij heeft zijn eigen plan gevolgd!
- Welke deugden laat 'de kleine' zien?
Geduld, vriendelijkheid, flexibiliteit...
- Welke deugden laten 'de groten' zien?
*Doelgerichtheid -of niet?-, doorzettingsvermogen, vastberadenheid, geduld...
Bespreek dat ze niet alleen maar 'dom' zijn: ze tonen ook diverse deugden!*

Extra (les)suggesties

- Speel het hebben van een plan na. Bijvoorbeeld via 'Schipper mag ik over varen' of verstoppertje, of ... (ieder ander spel). Speel het plan met en zonder overleg vooraf (met en zonder plan). Wat is het verschil?
- Individueel -of met drie of vier kinderen- kun je met blokken iets bouwen: een kasteel of een toren. Of iets tekenen. Doe het met en zonder plan. Wordt er voldoende naar iedereen geluisterd? Heeft iedereen een stem? Wat heb je nodig om gehoord te worden (bijvoorbeeld assertiviteit) Wat heb je nodig om te luisteren naar anderen? (geduld, rekening houden met, verantwoordelijkheid delen, samenwerking).

Toverdruppels

---

lesbrief door Wendy Uyttersprot en Sara Madder

inlevingsvermogen, mededogen, begrip, vertrouwen

Korte omschrijving

auteur: Nathalie Slosse
illustrator: Rocío Del Moral
ISBN: 978-90-593-2876-1
Uitgeverij: Pelckmans
Geschikt voor: 3 jaar
Winkelwaarde (onder voorbehoud): € 15

Waarover gaat het verhaal?

Snuitert is verdrietig, want zijn vriend Grote Boom is ziek. Als hij begint te huilen, verschijnt de Tranenfee. Zij vangt zijn tranen op in een flesje. Zo ontdekt snuitert dat tranen toverdruppels zijn, waar de Tranenfee iets heel bijzonders mee kan...

Snuitert helpt haar bij het verzamelen van toverdruppels, want kleine en grote vriendjes wachten op een beetje troost.

De Tranenfee leert kinderen dat tranen niet verkeerd zijn. Het kan opluchten om de traantjes te laten stromen. Tranen stoppen vanzelf, als ze mogen stromen in een veilige omgeving.

Deugdenvragen

- Wanneer ben je verdrietig?
- Wat voel je als je verdrietig bent?
- Wat kan jou helpen als je verdrietig bent?
- Wie/wat kan jou troosten als je verdriet hebt?
- Wat doe je als iemand anders verdrietig is?

Deugdenactiviteiten

BEGRIP

Lees het verhaal voor tot het moment waarop de Tranenfee Snuiter enkele flesjes geeft.

De Tranenfee vindt Snuiter een prima helper.

Ze geeft hem een paar flesjes uit haar tasje.

'Voor als je nog toverdruppels vindt', zegt ze met een knipoog.

Bespreek kort wat Snuiter een goede helper maakt. "Waarom zou ze Snuiter een goede helper vinden? Wat doet hij bij zijn vrienden? Hoe merk je dat hij begrip heeft voor hun verdriet?"

Snuiter toont begrip voor het verdriet van zijn vrienden. Hij vindt de tranen niet stom. Hij luistert naar hun verhaal.

- *bij Flappie*
Snuiter legt zijn poot om zijn schouders. Hij luistert naar zijn verhaal en zegt: "Ik vind het zo erg voor je." Hij blijft nog even spelen.
- *bij de eekhoorns*
Hij vraagt wat er is: "Ben je je mama en papa kwijt?" Hij laat Kaatje en Eekje vertellen. Hij helpt Eekje en is extra lief voor de kleintjes.

Vraag of de kinderen ook de Tranenfee willen helpen. Maak samen een "troostposter". Het kan voor kinderen een houvast bieden en hen helpen om begrip op te brengen voor het verdriet van klasgenoten. "Als we goed kijken wat Snuiter doet, kunnen we de Tranenfee misschien ook helpen."

*De poster hiernaast dient als inspiratie.
Tips die de kinderen zelf formuleren,
zullen ze veel beter onthouden.*

HOE TOON IK BEGRIP BIJ VERDRIET?

- vraag wat er is
- neem tijd om te luisteren
- laat de ander vertellen
- probeer het verdriet te begrijpen
- vraag of hij samen wat wil doen

VERTROUWEN

Omdat Snuiter hun verdriet begrijpt, voelen de vrienden zich veilig bij hem. Ze vertrouwen Snuiter en durven te laten zien hoe ze zich voelen en te vertellen wat er is. Samen met de Tranenfee vangt hij hun verdriet en tranen goed op.

Vertel dat het fijn is om dat vertrouwen ook in de klas te voelen. Als iedereen de tips van de poster volgt is dat fijn voor iedereen. Maar vertrouwen kan je ook op een andere manier oefenen:

Maak groepjes van twee personen. Laat ze achter elkaar zitten in kleermakerszit. Het kind dat vooraan zit is het verdriet (de tranen). Het achterste kind is Snuiter of de Tranenfee die de tranen opvangt. De bedoeling is dat het eerste kind zich -zonder achterom te kijken- naar achter 'laat vallen' en het tweede kind hem opvangt. Om zijn of haar vertrouwen kracht bij te zetten kan het eerste kind dit uitspreken: "Ik vertrouw dat je me opvangt." Of kortweg: "Ik vertrouw je." Met grotere kinderen kan je het staand doen.

Extra (les)suggesties

- Een troostdoos maken met een schoendoos.
Een schoendoos versieren naar keuze. Een opening maken in de doos. De kinderen kunnen dan op druppels (tekening) iets tekenen of schrijven en in de troostdoos stoppen.
- In het leesboek staan achteraan in het boek véél lessuggesties:
  - Regenbooggordijn
  - Druppelschilderij
  - Toverdruppel - speellint
  - Watermuziek
  - Wolkendeeg
  - Schrijf een elfje
  - Een hapje regenboog
  - Vriendjes op een stokje
  - Zakdoekspel
  - Waar zit je verdriet?
  - Hart-vriend-kus
  - Toverdruppelmemory
  - Troostmachine
  - Neptranen
  - Droog-tips

Tip

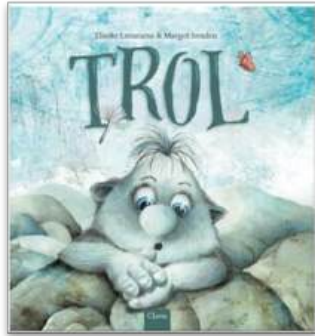
- Nog wat [extra materialen](#) zijn te vinden op de website van vzw Talismanneke. Deze stichting richtte Nathalie Slosse (de auteur van Toverdruppels) op om volwassenen handvaten aan te reiken, zodat kinderen van jongs af ondersteund kunnen worden in het leren omgaan met tegenslagen.

Trol

---

lesbrief door Wendy Uyttersprot

Korte omschrijving

Auteur: Tineke Lemmens en Margot Senden

ISBN: 978-90448322112

Uitgeverij: Clavis

Geschikt voor: vanaf 4 jaar

Winkelwaarde (onder voorbehoud): € 17,95

Waarover gaat het verhaal?

De wereld van Trol is groot. En grauw. En grof. Totdat hij iets nieuws ziet. Het zweeft. Het dwarrelt. Trol wil het pakken, maar het verdwijnt in de grond. Zal hij het ooit nog terugzien?

Een hartverwarmend verhaal over verwondering, groei en de schoonheid van kleine dingen.

Deugdenvragen

- Kijk eens rond, wat verwondert je? Wat vind je mooi, lelijk, raar, bijzonder?
- Waar kun je stil van worden?
- Waar kan je uren naar kijken?
- Welk gevoel roept iets moois of iets bijzonders/wonderlijks bij jou op?

Extra (les)suggesties:

- Een koffertje vol 'verwondering':
  - Versier een doosje/koffertje met allerlei dingen die je mooi vindt.
  - Neem een foto van dingen die jou verwonderen, steek de foto(s) in de doos.
- Maak een tekening/schilderij van dingen die je mooi vindt.
- Zoek 'wonderlijke' dingen in de natuur, maak er een mandala mee of een collage.

Twee vechtende eekhoortjes

---

lesbrief door Wendy Uyttersprot

vriendelijkheid, vrijgevigheid, samenwerking

Korte omschrijving

Auteur:	Rachel Bright en Jim Field
ISBN:	978-90-257-6734-1
Uitgeverij:	Gottmer
Geschikt voor:	kleuters / onderbouw
Prijs:	€ 15,99

Waarover gaat het verhaal?

'Twee vechtende eekhoortjes' is een grappig prentenboek met een wijze les: waarom ruzie maken als je ook samen kunt delen? De eekhoortjes Eduard en Reinier zijn druk bezig hun wintervoorraad aan te leggen en hebben hun oog laten vallen op de állerlaatste dennenappel in het bos. In het spannende gevecht dat volgt gaan de eekhoortjes zelfs zo ver dat ze hun eigen leven in gevaar brengen om de dennenappel te bemachtigen. Dat kan nooit goed gaan...

Deugdenvragen

- Hoe kun je een goede vriend zijn?
- Wat doet een goede vriend als je verdrietig bent?
- Hoe voel jij je als iemand onvriendelijk tegen je doet?
- Hoe kun je het weer goedmaken na een ruzie?
- Hoe kun je vrienden maken?

Extra (les)suggesties:

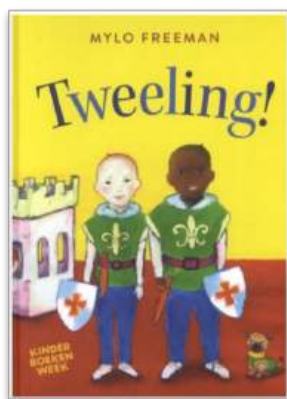

- Opdrachtje voor de week - Elke leerling krijgt een taak: de deur open houden - de juf helpen - andere kinderen helpen met ... (maak de taak specifiek) - vragen aan anderen hoe het gaat - spelen met iemand die alleen staat op de speelplaats - ...
- Vriendschapsbandjes maken
- Vriendenslinger knutselen – iedere leerling kleurt/versiert een eigen poppetje (sjabloon). De poppetjes worden met elkaar verbonden met een draad tot een echte vriendenslinger.

Tweeling

---

lesbrief door Annelies Wiersma

Korte omschrijving

auteur: Mylo Freeman
illustrator: Mylo Freeman
ISBN: 9789059655379
uitgeverij: Kinderboekenweek 2020
geschikt voor: 4-6 jaar
winkelwaarde (onder voorbehoud): € 7,25

Waarover gaat het verhaal?

Tweeling! gaat over Robbie en Roef die zichzelf een tweeling noemen. Ze doen alles samen en ze zijn hetzelfde gekleed. Ze voelen zich sterk met elkaar verbonden. Robbie heeft een donkere huidskleur, Roef is blank. Maar, ze zeggen tegen de juf: 'U kunt ons niet uit elkaar houden hè?' Die speelt mee en benoemt de trotse jongens als ridders in de tweeling-orde. In de zandbak zijn ook twee zusjes, Ella en Isa, die ook heel veel op elkaar lijken. Zij beweren dat ze een échte tweeling zijn. De jongens zijn niet onder de indruk, ze zijn immers ook op dezelfde dag jarig. Ella en Isa besluit dat Robbie en Roef dan ook wel echt een tweeling moeten zijn.

Deugdenvragen

- Ken jij een tweeling? Lijken ze op elkaar?
- Heb je een vriendje of vriendinnetje waar je wel echt 'tweeling' mee zou willen zijn?
- Hoe voelt het om zo goed bevriend te zijn? Waar voel je dat?
- Pak het deugdenkaartje 'verbondenheid' erbij... 'Verbondenheid geeft een warm en sterk gevoel' en 'Je voelt je één met elkaar', herkennen de kinderen dat?
- Moet je hetzelfde zijn om vrienden te kunnen zijn, of mag je ook van elkaar verschillen?
- Wat maakt het leuk dat we allemaal verschillend zijn?
- Wat lijkt je leuk aan tweeling zijn? En, wat lijkt jou daaraan juist niet leuk?

Lessuggesties

- Laat telkens twee kinderen naar voren komen. Wat is anders? Wat is gelijk? (Jongen, meisje, lang, kort haar, groot, klein, broek, rok, enz.) Spreek van te voren af dat je aardige dingen zegt, geen die verdrietig of boos maken.
- Het thema is: vriendschap en verbondenheid kent geen kleur. Dat geldt ook voor de Deugdevriendjes. Ze hebben allemaal een andere kleur en een andere vorm. De stofjes van de handpoppen voelen ook anders. Geef ieder kind een handpop en laat kinderen de poppen vergelijken. Waarin verschillen ze. Laat ze daarna zelf een Deugdevriendje tekenen of schilderen. Hoe zien die eruit? Hoe noemen de kinderen hun Deugdevriendje? Waarom heeft hij/zij... stekels, grote ogen, een oranje kleur, een kleine mond, enz.

Tip

Op de site van de [kinderboekenjuf](#) zijn nog heel wat ideeën uitgewerkt.